

CENTRE DE RECURSOS PER LA PAU I LA SOLIDARITAT

MALETA SI A LA PAU. NO A LA GUERRA

INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ DELS MATERIALS

Davant d'un conflicte armat, d'una guerra, d'una injustícia... no podem restar indiferents. A part de la immensa tristesa, ràbia o por que puguem experimentar, hi ha una sèrie de sentiments, actituds i aprenentatges que cal que cadascú de nosaltres **coneguem, reconeguem i gestionem**.

No és possible donar per resposta davant d'una injustícia o d'una agressió que "som neutrals" perquè seria una farsa. Ningú pot ser neutral quan parlem de valors i sentiments que van lligats intrínsecament a cada persona i cada comunitat.

Els valors són el marc de referència personal que orienta les nostres opcions, decisions i accions. Cada individu n'organitza la prioritat i la importància de manera diferent i a partir d'experiències personals en relació amb l'entorn cultural, social i familiar en el que viu. Aquesta "escala de valors", edificada a partir de tot el que hem anomenat, fa que no puguem ser neutrals.

I això és tan vàlid per a les identitats individuals com per les institucionals ja que una agrupació o associació també es crea al voltant d'uns valors i, per tant, a partir d'aquests actuen i es projecten a l'exterior.

Cal doncs, que com a docents, mestres, educadores, equips de lleure, etc. ens preguntem quins són els valors que transmetem amb les nostres actuacions (individuals i institucionals) quan estem davant la mainada i el jovent.

El CeDRe de la Coordinadora d'ONG Solidàries, s'ha creat al voltant d'uns valors per la pau i els drets humans que tenim recollits al nostre ["Codi ètic"](#).

Pel que fa al **concepte de pau**, des dels inicis tenim un posicionament molt clar davant la prevalència del que es coneix com a Pau Positiva. La qual entenem com un procés de realització de la justícia social a qualsevol indret del Planeta i que portem a la pràctica des del compromís *pel diàleg, el pacte, i les estratègies de l'acció noviolenta, com a forma de resolució dels conflictes*. Valors i accions que promovem alhora des de l'"*Ideari Comú*" del mateix Codi ètic.

Les maletes "Guerra i Pau" i "Sí a la pau" volen ajudar a construir un *codi ètic* als grups que les utilitzaran, volen donar valors a la pau positiva, a través del coneixement de les conseqüències de l'ús de la violència en la resolució dels conflictes. Preténen que, a través de la lectura i el diàleg, es comparteixin sentiments, sensacions i experiències que ajudin a edificar una escala de valors basada en la **desacreditació de la guerra i la deslegitimització de l'ús de la violència**.

Seguint aquest objectiu, hem seleccionat diverses lectures que d'una manera o una altra ens parlen d'aquesta violència i aquestes injustícies, però també de solidaritat i resistència, i de pau.

La lleixa dels llibres

La maleta proposa les següents lectures, pensades per a noies i nois de secundària:

1. **[Al sur de la Alameda](#), de Lola Larra i Vicente Reinamontes**

És una novel·la situada a Santiago de Xile en el marc d'una revolta que protagonitzen els estudiants. Basada en la "revolució pingüina", la revolta estudiantil xilena del 2006.

2. **[El atentado](#), de Dauvillier i Chapron.**

Un dia un atac suïcida provoca una massacre en un restaurant ple de gom a gom. Amín atén els supervivents a l'hospital i poc després rep la notícia que, entre els morts, hi ha la seva dona, i que tot apunta al fet que es tracta de la causant de l'atemptat.

3. **[Ilegal](#), de Giovanni Rigano, Eoin Colfer i Andrew Donkin**

Ilegal és un còmic que retrata aquesta realitat a través de la història de l'Ebo i en Kwame, dos germans que per retrobar-se amb la seva germana Sisi hauran d'emprendre un viatge a Europa. Per això, no solament hauran de patir les calamitats pròpies d'una travessia en pastera sin que també hauran de sobreviure al desert del Sàhara i als nombrosos contratemps que s'interposen en els seus camins cap a la costa de Líbia.

4. **[Túneles](#) de Toto Modan**

Quan un gran col·leccionista d'antiguitats es veu obligat a donar la seva col·lecció a la Universitat Hebrea de Jerusalem, Nili Broshi, la sagaç i dinàmica protagonista de *Túneles*, veu davant seu l'última oportunitat de reivindicar el llegat del seu pare. No obstant això, les coses no són tan fàcils: allò que cerca, una resta de l'Israel bíblic objecte de mites científics i religiosos, es troba en el subsòl de la zona reclamada per Palestina, més enllà del mur de separació.

5. **[The Photographer](#) de Guibert Lafebre i Lemercier**

Vida i experiències del desaparegut Didier Lefèvre, el fotògraf protagonista d'aquest còmic. Didier va marxar a l'Afganistan el juliol de 1986, en plena guerra entre soviètics i mujahidins, per documentar la missió humanitària d'una delegació de Metges Sense Fronteres. Un periple en caravana des del Pakistan fins al cor de l'Afganistan.

6. **[Yosse!](#) de Joe Kubert**

Els carrers estaven sembrats de cadàvers."Desenes de milers havien mort a l'interior del gueto.Era tan diferent dels camps de concentració de fora?"

El llegendari Joe Kubert mostra el dolor de la realitat en el gueto de Varsòvia durant l'ocupació nazi, una època en què la violència i la mort podien trucar a qualsevol porta, sense avisar.

7. **Matadero Cinco d'Albert Monteys**

Primera adaptació al còmic de la novel·la original de Kurt Vonnegut, dibuixada per Albert Monteys. És, alhora, una mirada mordaç a l'horror i la tragèdia de la guerra, on els nens són enviats al capdavant i moren (així va ser i serà), i un commovedor examen del que significa ser un humà fal·lible. Publicada per primera vegada el 1969 en plena guerra de Vietnam, el potent missatge antibel·licista de la novel·la, l'humor negre i absurd, i les agudes observacions de la naturalesa humana conserven tota la seva vigència.

8. **Paz de David Braña i altres autors**

Un llibre coral il·lustrat que neix d'un projecte personal de David Braña per col·laborar en la guerra de Rússia i Ucraïna. Un recull d'històries sobre la guerra, la pau, els conflictes armats... I les seves preses més vulnerables.

9. **Cuadernos ucranianos y rusos d'Igort**

Després de diversos anys visitant Ucraïna, Rússia i Sibèria per recopilar les versions dels supervivents i testimonis del règim soviètic, Igort va sentir la necessitat d'il·luminar dues èpoques de la història recent -la fam a Ucraïna de principis del segle passat i l'assassinat de la periodista i activista russa Anna Politkóvskaya el 2006-, a través d'un reportatge gràfic de profunda humanitat.

Altres lectures que us recomanem i que trobeu en préstec gratuït al CeDRe:

[Asylum](#) de Javier De Isusi. [Córrer sense por](#) de Giuseppe Catozzella. [El Ala Rota](#) i [El arte de volar](#) d'Antonio Altarriba i Kim. [El noi del pijama de ratlles](#), de John Boyne. [Esperant el núvol](#), de Marc Vicens. [Gran Hotel Abismo](#), de Marcos Prior i David Rubín. [Guantanamo Kid](#), de Jérôme Tubiana i Alexandre Franc. [He visto Ballenas](#) de Javier de Isusi. [Hierba](#) de Keum Suk i Gendry-Kim. [Jo vaig ser un nen soldat](#), de Lucien Badjoko. [Josep](#) d'Aurel, Jean-Louis Milesi i Audrey Rebmann. [Las amapolas de Irak](#), de Brigitte Findakly i Lewis Trondheim. [Maus](#), d' Art Spiegelman. [Sola](#) de Denivis Lapière i Ricard Efa. [Les aventures d'en Wesley Jackson](#), de William Saroyan. [Novato en nota roja. Corresponsal en Tegucigalpa](#), d'Alberto Arce. [Pax una historia de paz y amistad](#), de Sara Pennypacker. [Refugiada, l'odissea d'una família](#), de Tessa Julià Dinarès i Anna Gordillo. Pots trobar-ne més en format còmic i àlbum il·lustrat [AQUÍ](#)

Com utilitzar els materials?

Educar en valors, treballar els sentiments i les emocions, equival a donar un espai i un temps de qualitat per a l'experimentació i la reflexió, tant individual com grupal, dels propis principis i valors.

Per assegurar aquest espai "de qualitat" cal posar atenció a totes les dimensions de la persona (la individual, en relació amb un mateix, més espiritual. La grupal, és a dir, la capacitat d'estimar i empatitzar, i la relació amb l'entorn, que ens permet situar-nos i entendre el món en el que vivim, valorant la importància del respecte a altres esferes no personals com son l'ambiental o la cultural).

Si tens la maleta a les mans, és perquè et sembla important el valor de la Pau. Un valor abstracte que sovint costa de treballar i d'entendre perquè en el món actual se'l manipula fins a l'extrem de provocar guerres, atacs o d'armar grans exèrcits en "nom de la pau". La societat global en la que estem immerses, basada en la cultura de la violència i la guerra (només cal veure la gegant diferència de milions d'euros destinats als Ministeris d'Educació, de Salut o de Justícia davant del que dediquem al Ministeri de Defensa, a l'Estat espanyol, a Europa i al món), fa difícil transmetre el valor de la pau.

Però, si individualment el valor de la "pau" és per mi un marc de referència, un valor important, això ho traduiré en exercitar totes aquelles actituds que el fan possible i que també he pogut *conèixer, reconèixer i gestionar*: el diàleg, el consens, l'escolta activa, la justícia... De la mateixa manera que puc reconèixer i gestionar valors que també poden ser importants en la meua escala personal (o de grup) com el de l'emprenedoria o el de la solidaritat i que posaré en pràctica a través de la creativitat, l'enginy, la tenacitat... O a través de l'empatia, l'ajuda o la compassió.

Així, amb les lectures que t'oferim a la maleta, volem ajudar-te(vos) a entendre i aprofundir en el significat de pau. A través d'una lectura crítica de la guerra i la violència que ens mostra que no hi ha víctimes i botxins, bons i dolents... Sinó persones obligades a defensar la seva pròpia vida i no una pàtria que les envia a la mort. Obligades a crear-se enemics entre veïns i

familiars propers per sobreviure en societats totalitàries i, també, a conèixer “altres veritats” de la història del nostre propi país i civilització.

Us animem a repartir lliurement les lectures i que aquestes puguin ser llegides en un ambient acollidor que permeti el seu gaudi i la seva comprensió.

Una lectura que en alguns casos pot ser compartida o en petit grup. I de la que us animem a donar-hi continuïtat a través de múltiples activitats creatives i de diàleg com algunes de les que us proposem.

PROPOSTES D'ACTIVITATS LECTORES:

abans de començar les lectures....

Crea un espai per a les lectures: Busqueu un racó, mobleu-lo i decoreu-lo per fer-lo atractiu i relaxat. Un espai on, a més, hi hagi la maleta que us heu endut, oberta, amb els llibres a la vista i, per què no, amb altres lectures que hagueu pogut seleccionar. Disposeu d'un gran paper o mural, de post-its i pissarres on poder penjar allò que se us ocorri amb la lectura, des de dibuixos o frases fins a recomanacions.

Acompanyament individualitzat de la lectura: És important transmetre el gust per llegir, sobretot a aquells joves que no en tenen l'hàbit o l'oportunitat. Estar nosaltres assegudes o ajagudes al racó lector per tal d'acompanyar la lectura d'aquests joves pot ajudar-los no només a sentir-se acompanyats/des, sinó a preguntar dubtes o conversar i compartir allò que s'està llegint.

Equips lectors: podem també crear equips lectors on es comparteixin les mateixes lectures, s'intencanviïn llibres i disposin d'un espai i un temps per parlar-ne. Llegir amb iguals pot ser sovint una clau de motivació per a la lectura i la comprensió dels relats. Es poden pensar, també, activitats al voltant de les lectures per equips que després podem posar en comú (realització d'un booktuber, elaboració de diccionaris amb paraules o conceptes que hagin sorgit dels llibres i que puguem compartir, representació d'alguna escena, etc.).

Escollir la lectura: com triem un llibre? Hi ha joves que potser no saben què llegir. En aquest cas és important que siguin elles i ells qui aprenguin a escollir les lectures. Acompanyem-los en la tria a través de preguntes sobre gustos i pràctiques. Ensenyem-los a llegir la informació de la contraportada del llibre, fins i tot les primeres línies per tal de tenir una idea més concreta del text narratiu i de la història que s'hi explica. També pot ser molt útil la figura del “tutor o tutora” a través d'un company/a del mateix grup a qui agradi llegir i que pugui recomanar-li alguna lectura tot acompanyant-lo en l'elecció.

Pactar un temps lector: Això vol dir, dedicar-hi un temps dins l'horari de les nostres activitats. Aquest temps, però, no és obligat (obligar a llegir no porta massa enlloc i tindrà l'efecte contrari al que busquem amb l'activitat). Si una jove es cansa de llegir, cal tenir preparades activitats paral·leles que pugui realitzar mentre la resta del grup continua llegint.

Per aquest motiu, la decoració i els recursos que posem dins l'espai destinat a la lectura són molt importants.

al finalitzar les lectures....

Comprensió lectora: un cop llegida una història, podem provocar el diàleg plantejant noves hipòtesis, connectant la història llegida amb la pròpia vida o a través d'altres lectures que s'hagin realitzat al grup. Plantejem preguntes directes sobre el que han viscut els personatges, sobre l'època en què ha transcorregut la història, etc. Amb un diàleg senzill que contribueixi a anar més enllà del text i plantejar-nos aquestes connexions entre la vida literària i la vida real, afavorim la comprensió del text i tenir-ne una lectura crítica que pot ajudar-les a entendre's millor a elles mateixes i al seu context social.

Tallers creatius: Podem plantejar tallers per a l'autodinamització (si els i les joves estan acostumades a treballar autònomament) o que podem acompanyar i guiar. Per a la seva realització necessitarem diversos materials que trobarem fàcilment:

- **Taller d'ombres:** plantejar un tràiler del llibre, o explicar-ne una anècdota a través de les ombres xines. Per això ens farà falta un llençol clar i pinces i cordills per lligar-lo, un parell o tres de llanternes i material de papereria (cola, tisores i papers-cartolines de reciclatge).
- **Taller de contes ràpids:** a través de daus de creació d'històries o de capses amb paraules clau, i dos o tres llibres de temàtica semblant, podem donar continuïtat a històries de personatges secundaris de les lectures (humans, animals o fins i tot pobles i viles).
- **Taller d'hipòtesis:** amb cartes de joc (Díxit, Ikonikus, etc) o amb imatges retallades de revistes, buscar espais de rodatge per a les lectures, mostrar diferents sentiments que s'hi expliquen, explicar una part de la lectura a través dels pensaments dels personatges...
- **Taller de lletres:** a través de lletres imantades o de lletres de tampons, crear versos, frases o petits escrits sobre les lectures i allò que ens ha fet sentir. Aquestes frases o versos poden quedar penjats com a decoració de l'espai de lectura o es poden convertir en punts de llibre per a les companyes i companys.

Posada en comú de l'experiència

Com acabem l'activitat? Sempre amb una valoració en gran grup i una d'individual que pot ser compartida o no segons s'acordi. Però si hem agafat aquesta maleta per parlar de pau, de violència, de justícia, de guerra, dels conflictes... caldrà que en parlem durant i després amb el jovent.

Les activitats anteriors us han hagut d'ajudar a començar a dialogar i compartir molts conceptes, emocions i sentiments. Us animem a recopilar-los tots en un sol espai que quedi visible durant uns dies. Per fer-ho, recuperem algunes de les propostes que us hem fet amb altres maletes temàtiques del CeDRe:

Dicciosentiments: Busquem diferents sentiments i relacionem-los entre ells de manera que tinguem una cadena de sentiments afins o contraris. Aquestes cadenes ens han d'ajudar a entendre'ls i definir-los. També podem, senzillament, fer un diccionari ordenat per ordre alfabètic dels diferents conceptes que hem compartit. Es pot fer a través d'una pissarra padlet o similar, o manualment a través de diverses tècniques artístiques.

Emoticions: Busquem gomets d'una mida prou gran per dibuixar-hi expressions fàcils d'entendre i consensuades amb el grup. A cada lectura se li atorga un espai a l'aula on enganxar-hi els gomets. Un cop llegit el còmic, l'alumne agafa fins a un màxim de 3 gomets que expressin diferents emocions i els enganxa sota el títol del llibre. Un cop acabada l'experiència lectora, tindrem sota cada títol diferents moments que engloben diferents emocions experimentades i/o localitzades a cadascun dels llibres i podrem obrir un petit diàleg al respecte.

Investigadors i rastrejadors: Molt probablement haurem localitzat una il·lustradora o il·lustrador, un autor o autora de llibres que ens ha captivat. Animem a l'alumnat a buscar nous llibres i títols, i a fer-ne una petita ressenya per compartir amb el grup. També podem fer l'exercici per temàtica en comptes de per autoria, busquem altres còmics que parlin de la Guerra Civil Espanyola, o de migració i refugi, o de lluites noviolentes i activistes per la pau... Quins altres títols localitzem? Anem a la biblioteca del barri o del poble a buscar-los en préstec per seguir l'aventura?

PETIT GLOSSARI D'AJUDA A LES LECTURES

Podeu trobar les definicions més detallades i elaborades a les pàgines web que s'indiquen a cadascuna de les definicions, tot seguint els "peus de pàgina".

Activisme:

Activitat protagonitzada, generalment, per una minoria social conscient que té la voluntat de promoure, impedir o dirigir el canvi social, polític, econòmic o ambiental.

Conflicte¹:

És «aquella situació de disputa o divergència en què hi ha una contraposició d'interessos o necessitats antagòniques entre dues o més parts».

Conflictes Civils²:

Conflictes armats lliurats dins de les fronteres d'un país entre diferents faccions articulades per factors ètnics, religiosos o polítics, associats sovint a interessos econòmics. Son conflictes de tipus armat (aquells en els que la col·lectivitat no pot gestionar i confrontar els seus diferents interessos de manera creativa, la qual cosa degenera en un cicle de violència física). La dinàmica del conflicte, per tant, pot implicar que un conflicte o desacord entre diverses parts es converteixi en un conflicte armat, que pot ser de baixa intensitat, com solen ser-ho la majoria, però que pot adquirir grans dimensions convertint-se en un conflicte d'alta intensitat, quan implica més de 1.000 víctimes anuals. Els conflictes civils o interns armats han experimentat un auge des de la segona meitat dels anys 80, i constitueixen una aclaparadora majoria dels patits en la post-Guerra Freda: només 3 dels 61 conflictes armats importants entre 1989 i 1998 van ser entre Estats. Utilitzem aquí el concepte de conflicte civil com a equivalent al de conflicte intern. En realitat, cap de les dues denominacions és plenament satisfactòria: la primera, perquè les persones "civils" són com a màxim una part dels combatents, estant implicats també militars de l'exèrcit o de les guerrilles; la segona, perquè molt poques vegades els conflictes estan aïllats quant als seus orígens, evolució o resolució de l'entorn regional o internacional, implicació externa que pot ser de múltiples tipus.

Desplaçat³:

"Persones o grups de persones que han estat forçades o obligades a abandonar les seves llars o llocs de residència habituals, en particular com a resultat del conflicte armat o per evitar-ne els efectes, situacions de violència generalitzada, violacions de drets humans, desastres naturals o causats per l'home, i que no han travessat

---

¹ Seminario de Educación para la Paz-APDH. Educar para la paz. Una propuesta posible.

² Diccionario de la Acción Humanitaria. Hegoa <https://www.dicc.hegoa.ehu.eus/>

³ Diccionario de la Acción Humanitaria. Hegoa <https://www.dicc.hegoa.ehu.eus/>

fronteres reconegudes internacionalment” (Nacions Unides, document E/CN.4/1992/23). Durant la dècada passada, el fenomen dels desplaçats interns s'ha convertit en una qüestió d'atenció creixent per part de la comunitat internacional, de manera que la seva situació, assistència i protecció han passat a ocupar un lloc central dins de l'agenda humanitària. Tant l'increment en el nombre de conflictes armats a tot el món, de naturalesa majoritàriament interna, com la pressió internacional per reduir els fluxos de refugiats i de sol·licitants d'asil, han contribuït a l'expansió del problema del desplaçament intern. Aquesta categoria jurídica va sorgir per tractar la situació de les persones desplaçades en Estats dividits de facto per conflictes interns. La definició de refugiats continguda en la Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats de Ginebra de 1951 impedia considerar a aquests individus com a refugiats, al no haver travessat una frontera internacional, malgrat l'existència d'importants similituds en les causes i conseqüències que van donar origen a la fugida.

Diàspora⁴:

Persones i poblacions ètniques que han abandonat el seu lloc d'origen, individualment o com a membres de xarxes organitzades i associacions, i mantenen llaços amb el seu lloc d'origen.

Migració⁵:

Moviment de població cap al territori d'un altre Estat o dins del mateix que abasta qualsevol moviment de persones sigui quina sigui la seva grandària, la seva composició o les seves causes; inclou migració de refugiats, persones desplaçades, persones desarrelades, migrants econòmics.

Noviolència⁶:

L'instrument fonamental de persones i comunitats per a la transformació pacífica de les societats. La noviolència és el poder de transformació dels que creuen i practiquen la pau. És la manera d'actuar en les seves relacions –també envers un mateix– d'aquells que creuen en la regulació pacífica dels conflictes com la millor via per resoldre'ls. En un altre sentit, s'entén la noviolència com a mètode d'acció en les realitats socials i polítiques. Un mètode que vol aconseguir que la realitat sigui més justa i pacífica.

---

⁴ Glosario sobre Migración. OIM <https://www.corteidh.or.cr/sitios/Observaciones/11/Anexo4.pdf>

⁵ Glosario sobre Migración. OIM <https://www.corteidh.or.cr/sitios/Observaciones/11/Anexo4.pdf>

⁶ http://www.ugr.es/~mariol/files/publicaciones/capitulos_de_libro/noviolencia/44.pdf

Pau Positiva⁷:

«El procés de realització de la justícia en els diferents nivells de la relació humana. És un concepte dinàmic que ens porta a aflorar, afrontar i resoldre els conflictes de forma no violenta i el fi de la qual és aconseguir l'harmonia de la persona amb ella mateixa, amb la naturalesa i amb les altres persones.»

Pobresa Humana⁸:

La pobresa es planteja des d'aquesta perspectiva com la manca per les persones del nivell mínimament acceptable de capacitats, o del fracàs en aconseguir-les. La referència de la pobresa ja no és l'ingrés o la renda, sinó el procés pel qual les persones aconseguen o no el benestar. Almenys des de la perspectiva de la conceptualització, el PNUD segueix la proposta de Amartya Sen de considerar les capacitats de les persones com la referència decisiva per determinar la pobresa. Això suposa entendre la pobresa com un concepte relatiu, com un procés més que com un resultat, amb un contingut pluridimensional: "en el concepte de capacitat, la pobresa d'una vida es basa no sols en la situació empobrida en què la persona viu efectivament, sinó també en la manca d'oportunitat real, determinada per limitacions socials i per circumstàncies personals, per viure una vida valuosa i valorada" (PNUD, 1997:18).

Refugiat⁹:

"A l'efecte de la present Convenció, el terme 'refugiat' s'aplicarà a tota persona [...] que [...] a causa de fundats temors de ser perseguida per motius de raça, religió, nacionalitat, pertinença a determinat grup social o opinions polítiques, es trobi fora del país de la seva nacionalitat i no pugui o, a causa d'aquests temors, no vulgui acollir-se a la protecció de tal país; o que, mancant de nacionalitat i trobant-se, a conseqüència de tals esdeveniments, fora del país on abans tingués la seva residència habitual, no pugui o, a causa d'aquests temors, no vulgui tornar-hi [...]". Article 1(A)2 de la Convenció de Ginebra de 1951 sobre l'Estatut dels Refugiats.

---

⁷ Seminario de Educación para la Paz-APDH. Educar para la paz. Una propuesta posible.

⁸ Diccionario de la Acción Humanitaria. Hegoa <https://www.dicc.hegoa.ehu.eus/>

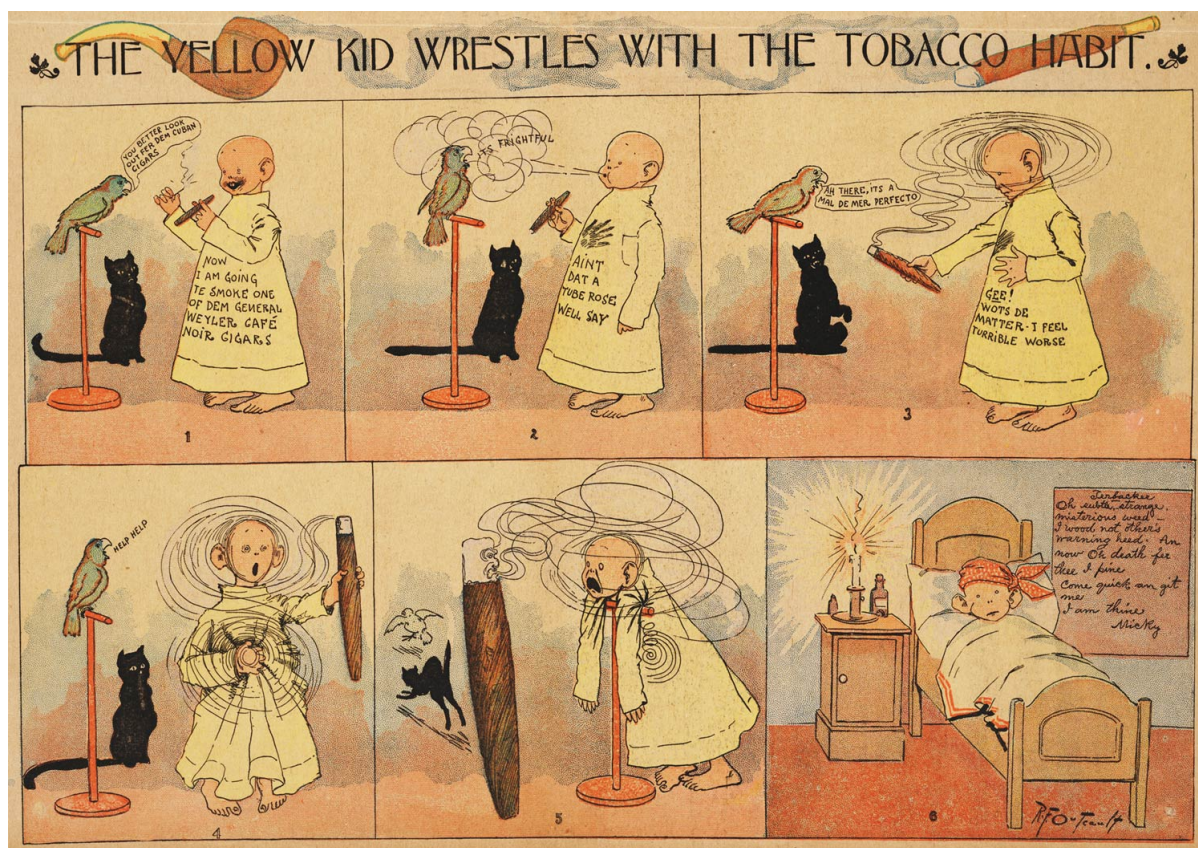
⁹ Diccionario de la Acción Humanitaria. Hegoa <https://www.dicc.hegoa.ehu.eus/>

BREU HISTÒRIA DEL CÒMIC:

Algunes pintures murals egípcies com la Tomba de Menna, a la Necròpolis Tebana, (c. 1422-1411 aC), certes pintures gregues, alguns relleus romans com la famosa Columna de Trajà o fins i tot algunes pintures rupestres o els còdexs maies, es podrien ajustar a la definició de còmic: "dibuixos o figures representant activitats o accions", ja que alguns d'ells fins i tot tenen escenes separades, que segueixen una seqüència en el temps.

En els darrers segles trobem les primeres històries il·lustrades sobre paper al segle XIX, a França o Suècia cap al 1800. No són històries de còmic tal i com les coneixem avui, però mantenen una certa similitud amb l'actual.

Gràcies a l'impremta de caràcters mòbils, inventada per Gutenberg el 1446, i ja des del segle XVI, a diferents països, es comencen a difondre els plec de cordill. En el mateix període a Catalunya apareixen les auques, que podem considerar com a predecessors del còmic actual a casa nostra.

Tot i així, el primer còmic modern (tal i com els coneixem) es va publicar l'any 1893 al diari novaiorquès «New York World» amb el títol de «The Yellow Kid», unes tires còmiques que introduïen en les seves edicions i que ben aviat altres diaris d'arreu van copiar, publicant també les seves pròpies històries il·lustrades.

Aquestes vinyetes que durant tres anys van publicar-se a la premsa novaiorquesa, va crear les tres condicions bàsiques per identificar el gènere del còmic que avui coneixem:

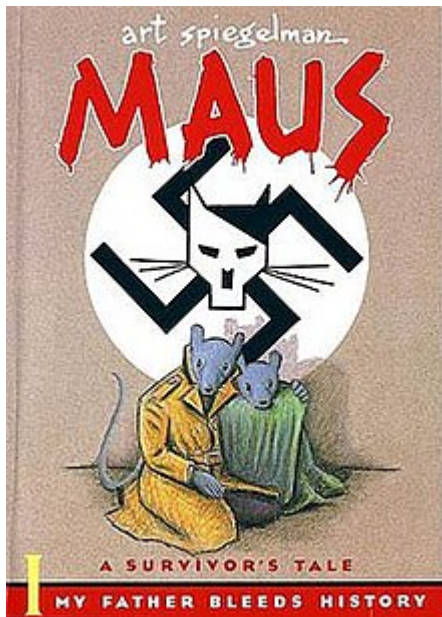
- Articulava un relat sencer mitjançant una seqüència d'imatges consecutives.
- Integrava el text en la imatge.
- Introduïa un personatge estable i conegut pel lector al llarg d'una sèrie.

Ja entrats en el segle XX, a França i Itàlia es creen institucions per a l'estudi del còmic i el grafisme: el CELEG (Centre d'Etude des Littératures d'Expression Graphique), i el SOCERLID (Société d'Etudes et de Recherches des Littératures Dessinnées), treuran les seves pròpies revistes. Se celebren també congressos de còmic i fins hi tot una monumental exposició de còmics nord-americans i francesos al Museu d'Arts Decoratives del Palau del Louvre (1967) i una Biennial Mundial del Còmic, a l'Institut Torcuato Di Tella (1968). El còmic cada vegada s'acosta més a un públic adult. Durant aquest segle es produeix una gran expansió arreu. A finals de segle, arriba també el còmic japonès (conegut com a còmic Manga) a les nostres llibreries i biblioteques. La seva popularitat és una conseqüència del cinema anime japonès que les cadenes de televisió de l'estat popularitzen. Tota una generació ha berenat mentre seguia les aventures de Mazinger Z, Comando G, Heidy, Marco, Candy Candy, Doctor Slump o Bola de Drac.

A l'estat espanyol la revista TBO va ser la impulsora del còmic i -segurament- la primera experiència en la seva lectura de gran part dels ciutadans. Alguns dels seus personatges han esdevingut ja una llegenda en l'imaginari social de moltes generacions com El professor Franz de Copenhague, La Família Ulises, Josechu el vasco o Altamiro de la cueva. No es pot entendre, tampoc, el desenvolupament del còmic al nostre país sense tenir en compte l'editorial Bruguera que va nodrir quioscos i llibreries durant dècades amb personatges que ja han esdevingut clàssics com Carpanta, El Jabato, El Capitán Trueno, Anacleto agente secreto, Zipi y Zape, Mortadelo y Filemón o 13 Rue del Percebe, i essent pioners en adaptar a format còmic novel·les clàssiques, principalment d'aventures, amb col·leccions com Joyas literarias juveniles. Mentrestant, ja entrats a la segona meitat del segle XX, arribaven per quedar-se les col·leccions d'Astèrix i Obèlix, des de França, i, des de Bèlgica, les aventures d'en Tintín. Una altra figura important en la història del còmic és l'argentina Mafalda, del recentment traspasat Joaquín Salvador (Quino).

Si teniu ganes de participar de l'actualitat de còmic podeu fer-ho a:

- El Saló Internacional del Còmic de Barcelona: que des de 1981 porta i organitza exposicions, premis i signatura de llibres per part d'algunes de les autores i autors més destacats del panorama nacional i internacional.
- El Saló del Manga de Barcelona: Centrat en els productes d'origen japonès, especialment en el manga i l'anime, inclou també altres productes de l'Extrem Orient.
- El Girocòmic de Girona, amb exposicions, jocs i signatura de llibres per part d'autores i autors del moment.

Novel·la gràfica?

L'historiador Richard va establir el terme "novel·la gràfica" en un assaig en el fanzine «Capa-Alpha» del mes de novembre de 1964. Així doncs, la novel·la gràfica és una expressió que utilitzem per a parlar d'un còmic generalment per a adults, que narra una història més detallada i complexa situant-se entre la novel·la i el còmic tradicional. Tot i així, les diferents editorials, utilitzen el terme "novel·la gràfica" de diferents maneres i sense una clara línia divisòria amb el concepte de còmic. Actualment, també hi ha novel·la gràfica dirigida al públic adolescent. En el que sí sembla estar tothom d'acord és en la pionera de les novel·les gràfiques: «Maus» d'Art Spiegelman, que va consolidar el gènere entre la crítica.

Pàgines on trobar activitats per parlar sobre el còmic:

- Activitats del CEIP Madre de la Luz a Andalusía:
https://www.juntadeandalucia.es/averroes/centros-tic/04005041/helvia/sitio/upload/Actividades_para_el_comic_cuentos_biografias....pdf
- Creació de còmics en línia de l'acadèmia Totemguard:
<https://www.totemguard.com/aulatotem/2012/03/8-ideas-para-usar-el-comic-en-el-aula-y-como-crearlos-facilmente-en-ipad-y-android/>
- Recull d'activitats i recursos per treballar a les aules al web XTEC:
<http://www.xtec.cat/sgfp/crp/recursos/banc/lectura/lectura/comic/comic.htm>

Necessites consultar algun altre recurs?

Escriu-nos a educacio@solidaries.org o bé truca'ns al telèfon 972 21 99 16

Al CeDRe hi trobaràs en préstec gratuït molts altres contes, còmics i llibres. També exposicions, maletes pedagògiques, audiovisuals i jocs de taula i gran format.

Vine a conèixer-nos!

